

## חידון שעשועון מחלקי המים לקטנים ולגדולים

חידון מס' 6: על סדר ההגדה<sup>1</sup>

## קערת הסדר

1. הסבר את הפריטים שעל קערת הסדר
2. רמזים לפריטי הקערה:
  - גם בגוף האדם וגם בהשאלה לקב"ה – זרוע (נטויה)
  - מחלת ילדים - חזרת
  - טיט טעים - חרוסת
  - מסכת במשנה - ביצה
  - אשכולות ענבים שלא הבשילו – מרור (אשכולות מרורות למו)
  - במגילת אסתר - כרפס
3. מכיל שלושה פריטים כמו העולים לתורה בימי שני וחמישי – שלוש המצות כנגד כהן לוי וישראל.

## סימני הסדר

4. כמה מנגינות שונות אתה מכיר לסימני הסדר?
5. איזה סימן הכי ארוך ואיזה סימן הכי טעים? – שולחן ערוך
6. מְדַבֵּר. קפד ראשו – חלק בגוף בעל חיים. איזה סימן זה? – מגיד (גיד)
7. האם תוכל לומר את סימני הסדר מהסוף להתחלה?
8. חמישה עשר מי יודע? עוד שניים לפחות בהגדה, אם לא מצאתם כאן, נגיע בהמשך. - דיינו
9. ספר הלכה חשוב שנמצא בסימני הסדר (בשינוי לשון קל) – שולחן ערוך
10. האם אתה מכיר ראשי תיבות לסימני הסדר? – קונו"ך יהנ"ה שמ"ה"ן

## קידוש

11. פסח באהבה אחת, שבת באהבה שלוש – הסבר – אם פסח חל בשבת מוסיפים "באהבה" בתפילה
12. אם פסח חל בשבת אומרים: מקדש השבת, ישראל והזמנים. למה דווקא הסדר הזה? – כי ישראל מקדשים את המועדים, אבל שבת קבועה ועומדת מששת ימי הבריאה.
13. יש בלילה זה ארבע כוסות: הכוס הראשון הוא על הקידוש - והוצאתי, השני הוא על ההגדה - והצלתי, השלישי הוא על ברכת המזון – וגאלתי, והרביעי הוא על ההלל – ולקחתי, והחמישי הוא על אליהו – והבאתי.
14. מה זה יקנה"ז? – סימן לסדר הברכות בקידוש לפסח שחל במוצאי שבת שגם עושים הבדלה: יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן (שהחיינו)

## רחץ

15. כאן רוחצים ידיים, מי רחץ רגליים? – המלאכים אצל אברהם ואצל לוט, אחי יוסף, הכהנים במקדש ויש עוד. מי רחץ כפיים – דוד בתהלים כו ו, עג יג, איוב ט ל. ומי רחץ פנים? – יוסף בראשית מג לא.
16. מי רחצה ביאור (על יד היאור)? – בת פרעה
17. מי רחץ בירדן והתרפא? – נעמן שר צבא ארם, מלכים ב ה י.
18. מי רחצה וירדה אל הגורן? – רות ג ג.

<sup>1</sup> זה לנו החידון השישי והפעם על סדר נוסח ההגדה, למען אשר ישובצו החידות והשעשועונים במהלך קריאת נוסח ההגדה. ואם נחזור במקצת על חידוני השנים שעברו. עם שותי ארבע הכוסות ואוכלי המצה, המרור והכרפס – הסליחה. ראה [חידונינו הקודמים באתר מחלקי המים](#).

19. מדוע לא מברכים "על נטילת ידיים"? מדוע רק בעל הבית רוחץ את ידיו? – **כי לא צריך ליטול ידיים לפני דבר שטיבולו במשקה.**
20. מה מקור ׀ משמעות הביטוי "רוחץ בניקיון כפיו"? – **ראה 15. לא "רוחץ, בניקיון כפיו" כמקובל היום, אלא: "רוחץ בניקיון, כפיו". ניקיון הוא כמו חומר מנקה סבון.**

### כרפס

21. אילו ירקות נוהגים לקחת לכרפס? – **תפוח אדמה, סלרי, כל ירק ובלבד שלא יהיה הירק של המרור.**
22. מצא קשר לחג הקודם (רמז: למגילת אסתר פורים) – **חור כרפס ותכלת.**
23. סימן על הכרית – **כר-פס.**

### יחץ

24. מי חצה את מחנהו לשניים? – **יעקב, בראשית פרשת וישלח**
25. מי חצה את צבאו לשניים? – **יואב ואבישי, שמואל ב פרק י, דברי הימים א יט.**
26. איזה שבט נחצה לשניים? – **מנשה ויוסף**
27. מי רצה לחצות בן אדם לשניים? – **שלמה המלך, מלכים א פרק ג**
28. איזה קטע, מתפילה ידועה, נחצה בהגדה לשניים? – **הלל המצרי.**

### הא לחמא עניא

29. הסבר, מה זה "לחמא עניא" – **לחם עוני. שני הסברים: 1. לחם של עניים, 2. לחם שעונים עליו הרבה דברים, מדברים הרבה עד שאוכלים ממנו.**
30. "כל דכפין ייתי ויכול" – כל מי שרעב יבוא ויאכל. "כל דצריך ייתי ויפסח" – כל מי שצריך יבוא ויפסח. מה זה "יפסח"? – **יצטרף לקרבן הפסח וזה שייך רק לתקופת בית המקדש, אבל בימינו אומץ ההצטרפות לחגיגת ליל הסדר.**
31. ומי אמר שאין לחם בליל הסדר! ויש עוד ארבעה בהגדה ובליל הסדר – **מצא אותם. לחם עוני, המוציא לחם מן הארץ, נותן לחם לכל בשר.**
32. "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" – מה עוד אכלו אבותינו במצרים. רמז ראשון: **דברים בכלל לא רעים. רמז שני: במדבר פרק יא. – אבטיחים, קישואים, דגים, בצל, שום**

### מה נשתנה

33. מה זה "מטבילין"? – **הכרפס**
34. צומת כבישים מרכזית בארץ נזכרת כאן, איזו היא? איפה היא חוזרת בהמשך ההגדה (למטיבי לכת)? – **צומת מסובים.**
35. אגב צמתים, מאיזו צומת יש להתרחק בפסח? – **צומת פת.**
36. הלילה הזה רק רבים, הכיצד? – **כולו מצה (ומריבה)**
37. בזמן שבית המקדש היה קיים, היה נוסח קצת אחר ל"מה נשתנה" – האם אתה מכיר אותו? – **שבכל הלילות אנו אוכלים צלי בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי.**

### עבדים היינו

38. ספר הלכה חשוב שנמצא בקטע הזה – **היד החזקה**
39. מאיפה באמת יודעים שגם מי שהוא חכם ונבון וידע את התורה צריך בלילה הזה לספר סיפורים ולא ללמוד תורה? – **ואפילו כולנו חכמים ... מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים.**

### מעשה ברבי אליעזר – הסבת החכמים בבני ברק

40. האם זה נראה לך מנומס שהתלמידים מעירים לרבנים שהגיע זמן להתפלל שחרית? האם יש לך הסבר להתנהגות הזו? – **אולי בגלל שיציאת מצרים נזכרת בקריאת שמע.**

41. מי היה הרבי שאירח את כל החכמים? מי גר בבני ברק? – רבי עקיבא.  
 42. באיזו תקופה בערך הייתה אסיפת החכמים הזו? – לפני מרד בר כוכבא.  
 43. כל שאר החכמים באו, כל אחד מעיר אחרת לבני ברק לליל הסדר. כמה אתה מכיר? – ר' אליעזר מהעיר לוד, ר' יהושע – פקיעין, ר' טרפון – לוד, ר' אלעזר בן עזריה – יבנה? ציפורי?  
 44. למטיבי לכת מאד: יש עוד התכנסות של חמישה חכמים אלה (רמז: כשאחד מהם היה חולה). איפה? – מסכת סנהדרין דף קא עמוד א: כשחלה רבי אליעזר נכנסו ארבעה זקנים לבקרו, רבי טרפון ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא.

### ארבעת הבנים

45. כמה עוד ארבעה אתה מכיר לליל הסדר? – כוסות, קושיות, לשונות גאולה, אמהות,  
 46. מתי להיות "יוצא מן הכללי" זה לא טוב? – הבן הרשע שהוציא עצמו מן הכלל  
 47. לאילו שני בנים נותנים בעצם את אותה תשובה? – לרשע ולשאינו יודע לשאול.  
 48. מה פירוש המילה "אפיקומן"? – עפ"י המסורת: אפיקון – מן, הוציאו את האוכל. אבל כנראה מקור השם הוא מילה יוונית שפירושה: קינוח הסעודה.  
 49. מה פירוש "הקהה את שיניו"? האם זה מזכיר לך פסוק מסוים בתנ"ך? (רמז: קשור באבות ובנים). – ירמיהו לא כח: "אבות אָכְלוּ בָסֵר וְשָׁנֵי בָנִים תִּקְהִינָה".  
 50. שני בנים אומרים בעצם דבר דומה, רק האחד יותר בנימוס ובכבוד והשני בלגלוג. תוכיח. – החכם אומר "אתכם" והרשע אומר "לכם".

### מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו

51. זוג תאומים מסתתר כאן, מי הם? – יעקב ועשו, לא כל כך מסתתרים ...  
 52. מי היה הסבא של יצחק אבינו? ומי היה הדוד שלו? סבא – תרח, דוד – נחור  
 53. על מי מדובר כאן? מי הם אבותינו שהיו עובדי עבודה זרה? – שתי שיטות ואולי שלוש. 1 – תרח אבי אברהם, 2 – אברהם עצמו לפני שגילה את האמונה בקב"ה, 3- אבותינו בשיעבוד מצרים  
 54. האם תוכל למצוא את הפרק בספר יהושע שנזכר כאן? – יהושע פרק כד.  
 55. מאיפה בא השם "עברי" ומה פירושו? – אברהם שבא מעבר הנהר. וזה בעצם שמו של עבר נינו של שם בנו של נח. שם הוא אביהם של כל בני עבר. בראשית י כד, יא יד-יז. בית מדרשם של שם ועבר.  
 56. מה זה "ברית בין הבתרים" ולמה היא נקראת כך? – הברית עם אברהם כמסופר בספר בראשית פרק טו: "וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ בָּאָה וְעֶלְטָה הָיָה וְהָיָה תַנּוּר עֶשֶׂן וְלֶפֶיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה".  
 57. המספר 400 שמוזכר כאן קשור באברהם, מצא עוד 400 שקשור באברהם (לא בהגדה). – 400 שקל כסף שקנה בהם את מערת המכפלה. בראשית כג טז.  
 58.  $400 = 210$  הכיצד? – שנות הגלות במצרים. מצד אחד, בברית בין הבתרים הקב"ה אומר לאברהם שישתעבדו ארבע מאות שנה (ראה שאלה 56). גם ביציאה ממצרים כתוב: "וּמוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" (שמות יב מ). מצד שני החשבון של השנים יוצא רק 210 שנים כמנין רד"ו. ראה רש"י שמות יב מ.

### ברוך שומר הבטחתו - והיא שעמדה

59. איזו חברת אוטובוסים נזכרת כאן? – דן.  
 60. מי היא שעמדה לאבותינו ולנו? על מי או מה מדובר כאן? – הבטחת הקב"ה.

### צא ולמד

61. לבן היה רמאי, איך יודעים את זה? – שהחליף את רחל בלאה, שלקח את כל הכבשים העתודים מיעקב.  
 62. ללבן היו הרבה נכדים. מנה לפחות ארבעה. – כל בני יעקב הם נכדי לבן.  
 63. מה פירוש שהיו ישראל "מצוינים" שם? היו במצרים בחינות ולימודים? זו עבודת הפרך? – שנבדלו מהמצרים, עפ"י המדרש: שלא שינו את שמם ואת לשונם ולא נפרצו בעריות ולא דברו לשון הרע.

64. מה פתאום ערים מסכנות? מי הרביץ להם? – רש"י: ערים לאחסון, בתי אוצר.

65. שם של פרעה.

66. לאיזו ארץ עולים ומאיזו ארץ עולים?

67. רמז לנקבת הגמל

68. הבנים עושים חיים קשים להורים

69. הקטע מהתורה שנמצא (נדרש) בחלק הזה של ההגדה שייך בעצם לחג אחר. מהו החג ומאיפה נלקח החלק הזה מהתורה?

### ויוציאנו ה' ממצרים

70. איפה נזכרת כאן בירת מדינת ישראל?

71. אומרים שאין עשן בלי אש – תוכיח מהקטע שלנו.

72. יש כלל בהלכה: "מצווה בו יותר מבשלוcho". הסבר כלל זה ומצא איפה הוא נמצא בקטע שלנו?

73. מה הנס הראשון שמשה עשה עם המטה? אילו נסים נוספים? איפה ה' אמר למשה דווקא לא להשתמש במטה?

74. המילה מטה משמשת בלשונונו היום במשמעות נוספת. מה היא? האם לפי דעתך יש קשר בין המטה שבהגדה והמטה האחר שבשימוש בימינו?

### עשר המכות

75. איזו מכה בכלל לא עריבה למרות השם שלה? מה קרה שם במכה זו?

76. רמזים למכות (לא לפי הסדר):

- אוי, נורא מגרד לי (שתי מכות)
- אני לא רואה שום דבר
- וואי, איזה חיות מפחידות.
- תגיד, יש לך קצת מים בשבילי?
- מה זה הרעש והקרקורים האלה מסביב?
- מה זה הענן המזמזם הזה שמכסה את השמים?
- אני לא סובל את אחי הגדול, הוא מרביץ לי וממש לא נחמד אלי.
- תראה חרנפר, כל הפרות והתרנגולות שלנו חולות, אני חושבת שהן הולכות למות.

77.  $10 = 250$ , הכיצד? תסביר את החשבון.

78. משה לא היכה על היאור ונתן לאהרון לעשות את זה. יש לך רעיון למה?

79. אצל מי הכבד היה בלב (זה מהתורה לא ישירות מההגדה)?

80. יש גם מלאכים רעים או רק טובים?

81. באיזו מכה החרטומים התייאשו והתחילו לחשוב שה' באמת חזק מהם?

82. באיזו מכה המצרים וכל עבדי פרעה התייאשו ובקשו מפרעה שישלח את בני ישראל?

83. מי בזמננו השתמש במשפט: "שלח את עמי"? איך אומרים את זה באנגלית? מי השתמש במשפט האנגלי?

84. אילו מכות אהרון עשה? אילו משה? ואילו הקב"ה בעצמו?

85. יש מכה אחת שלא כתוב בה בתורה שה' הבדיל בין בני ישראל ובין המצרים (ספר שמות פרק ח) וגם לא כתוב שהיא נפסקה, ובאמת הרבה ילדים סובלים ממנה עד היום, מה היא?

### דיינו

86. חמישה עשר מי יודע?

87. אילו עוד "מעלות" אתה מכיר?

88. עשה לנו צרות בפורים, אכלו אותו ארבעים שנה.

89. ה' עשה שלושה ניסים בים, אילו הם?

90. השבת ניתנה לנו לפני מעמד הר סיני? איפה?

91. יש מעלות בחג אחר, דומה קצת לפסח. מהו החג ומה הן המעלות?

**פסח, מצה ומרור**

92. מה זה ה"פסח" שאכלו בזמן בית המקדש ועכשיו לא?  
 93. מתי חל הפסח?  
 94. מי השתחוה ומי לפני שלושים יום לא הסכים להשתחוות. מי הוא זה?  
 95. למה אוכלים מצות בפסח? כאן יש סיבה אחת, אבל בהתחלת ההגדה אמרנו סיבה אחרת? מה היא?  
 96. בני ישראל יצאו ממצרים מהר. איך אומרים "מהר" בלשון ההגדה ואיך זה כתוב בתורה?  
 97. "אם אין לחם, תאכלו עוגות" – פתגם ידוע. איך זה קשור להיסטוריה הכללית ואיך להגדה שלנו?  
 98. אילו עבודות עשו בני ישראל במצרים במיוחד?

**גאולה – שירה – הלליה – סוף מגיד**

99. בכל דור ודור וכו' – בקטע זה נמצאים שניים מארבעת הבנים. מי הם?  
 100. לפיכך אנחנו חייבים וכו' – בקטע זה יש שוב רמז לחג קודם ולמה שקוראים בו. מהו חג זה? מה הקטע?  
 101. איך נקראת שקיעת השמש?  
 102. אילים, צאן – אילו בעלי חיים אחרים נזכרו עד כאן בהגדה? שאלה זו תחזור בהמשך.  
 103. מי זה רוקד כאן? שניים!  
 104. מה זה זבחים ומה זה פסחים?  
 105. בברכת הגאולה נעלם אחד מקודקודי המשולש של רבן גמליאל. מי הוא ולמה נעלם?  
 106. נחזור על שאלה שכבר שאלנו: יש בלילה זה ארבע כוסות: הכוס הראשון הוא על ...., השני הוא על ..... , השלישי הוא על .... והרביעי הוא על .... והחמישי?

**רחצה – מוציא מצה – מרור – כורך**

107. מה כמות המצה שצריכים לאכול בשביל לקיים את המצווה? אילו שיעורים ומדות אחרות אתה מכיר?  
 108. מי היה הלל? איפה נולד? איזה סיפור אתה יודע עליו? מי היה בן הזוג שלו ללימוד תורה?  
 109. מה שהלל עשה היה בעצם בפסח שני: מה זה פסח שני?

**שולחן עורך**

כאן אפשר להשלים את כל השאלות שלא הספקנו מקודם וגם חידונים נוספים והעיקר, לא לשכוח לאכול טוב!

**צפון – ברך: שיר המעלות וברכת המזון**

110. כאן חוזר הבן החכם. הסבר.  
 111. וואדיות בדרום.  
 112. מה זה "נושא משך הזרע"?  
 113. שם של מושב בארץ בברכת המזון.  
 114. אריות בברכת המזון.

**שפוך חמתך – כוסו של אליהו**

115. כאן שופכים. ואיפה פותחים (פעמיים לפחות, יש שלושה), ואיפה כורכים, ואיפה מוזגים, ואיפה מטפטפים ואיפה גומרים – כולם בליל הסדר.  
 116. בקטע זה מסתתר שמה של שכונה בירושלים. מי זו? – נוה יעקב  
 117. מה זה תיק"ו ואיך זה קשור לכוסו של אליהו?  
 118. מה באמת עושה אליהו בליל הסדר? איך הוא קשור ליציאת מצרים? האם יש גם משיח בהגדה?

עד כאן לפעם זו. נשלים בעזרת השם בשנה הבאה!

המשך הלל

נרצה

פיוטים ופזמונים

חג שמח וליל סדר מהנה  
מחלקי המים